

Handläggare:
Dag Hallén

Datum
2024-09-03

Ert Datum
2024-05-30

Diarienummer
RUN/240219

Er beteckning
LI2024/01199
LI2023/03211

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
Landsbyggsavdelningen,
Enheten för skog, miljö och forskning

Svar på remiss om betänkandet SOU 2023:84 En hållbar bioekonomistrategi - för ett välmående fossilfritt samhälle samt delbetänkandet SOU 2023:15 Förnybart i tanken, Ett styrmedelsförslag för en stärkt bioekonomi

Region Värmland har fått tillfälle att lämna svar på rubricerad remiss från Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet och vill lämna följande synpunkter.

Det regionala utvecklingsperspektivet och generella synpunkter

Region Värmland vill börja med att säga att vi ställer oss mycket positiva till betänkandets vision, mål och de åtgärder som pekats ut som primära och viktiga. Region Värmland har aktivt deltagit i det samarbete mellan bioekonomiregioner som gjorts under framtagandet av betänkandet och anser också att regionernas synpunkter finns väl synliga i den färdiga rapporten. Vi ser särskilt positivt på betänkandets progressiva struktur med att ta fram tydliga, mätbara mål för utvecklingen av bioekonomin. Detta är något som regionerna har pekat ut som en önskvärd del av strategin.

Region Värmland har därmed inga direkta invändningar mot åtgärder, mål eller vision. Vi vill i detta remissvar ge en bild av hur viktigt vi anser att bioekonomin är för Värmland samt ge några förslag på kompletteringar.

Både akademien och näringen bedriver forskning och utveckling kring hur skogen ska kunna användas mer som förnybar resurs i arbetet med att ställa om till en cirkulär biobaserad samhällsekonomi. Den skogligen bioekonomin bidrar starkt till att skapa möjlighet att gå från fossilberoende till effektivare resursanvändning i samhället, lägre klimatgasutsläpp, kolsänkor och fossilfria transporter.

Bioekonomin betyder mycket för Värmland. Omkring 14 procent av Värmlands samlade förädlingsvärde (BRP) består av bioekonomi. Värmland har därmed en av de högsta andelarna bioekonomi bland de svenska regionerna.

Datum
2024-09-03

Darienummer
RUN/240219

Värdet av skog har också stor potential att öka och implementeras inom nya innovationer. Värmland har gjort stora ekonomiska och arbetsmässiga satsningar inom området för bioekonomi de senaste åren och intar därför ett mycket bra utgångsläge inför framtida utmaningar. Värmland är idag en ledande industriregion med bredd inom industriell förädling av skoglig råvara. I Värmland finns en stor internationellt ledande industri för storskalig skogsförädling inkluderande bruk, maskintillverkare, kemiföretag och underleverantörer som idag utvecklar svensk och internationell skogsindustri på klassiskt vis. Regionen har målinriktat, under ett stort antal år, tillsammans med industrin, akademi och acceleratorsystem (Sting Bioeconomy) etablerat en ny form av stödramverk (Symbiotic Scale-up) som radikalt minskar risk, kostnad och tid för industriell uppskalning och som utgår från regionens existerande styrkor.

Grunden är att, existerande industri, i symbios med Scale-up-företag tillgängliggör produktionsutrustning, kompetens och infrastruktur, där de stödjande företagen ser en möjlighet till affärsutveckling inom det gröna området som framtida partners, kunder eller leverantörer. Huvudman och samordningsansvarig för Symbiotic Scale-up är klusterorganisaionen Paper Province som etablerat sig som den ledande nationella aktören för risk- och kostnadsminimerad uppskalning av innovation kopplat till industriell förädling av skoglig råvara. Strukturen är aktörsdriven där SME-företag, mindre lokala tillverkningskluster, de stora bruken och maskintillverkarna samverkar med stöd av offentliga aktörer, akademi, institut, testbäddar. För det regionala näringslivet är nu Paper Province och Symbiotic Scale-up ett sätt för existerande företag att bygga tillväxt till gagn för den gröna omställningen.

Under 2021 arbetade Region Värmland fram ny version av den regionala forsknings- och innovationsstrategin för smart specialisering. Den starkaste prioriteringen blev även denna gång skoglig bioekonomi. Specialiseringens vision är att ”Ett hållbart Värmland förändrar världen genom att skapa det bästa värdet från skogen”. Värmland ska genom skoglig bioekonomi vara erkänd som föregångare nationellt och internationellt för hur man bedriver omställning i samverkan. Utifrån värdeskapande samverkan, som att samla företag kring en gemensam utmaning eller möjlighet, transformerar vi näringslivet. Samtidigt realiserar och industrialiserar vi produkter och tjänster som leder till hållbar inkluderande tillväxt och stärker Värmlands, Sveriges och Europas konkurrenskraft vilket leder till att vi medverkar till en global omställning.

Region Värmland anser att Värmland och många andra regioner står redo för de mål och utmaningar som betänkandet klargör. För de primära åtgärder som betänkandet föreslår finns redan konkreta regionala resurser att tillgå.

I Värmland finns det regional kapacitet för innovationsarbete, ledarskap för

Datum
2024-09-03

Diarienummer
RUN/240219

ett ökat träbyggande, beredskap för att få in bioekonomin i regionens villkorsbeslut, analysarbete för risk och sårbarhet, kapacitet inom universitetet att arbeta med tvärvetenskap och tvärsektoriell kunskapsuppbyggnad, beredskap för analys av försörjningskritiska biobaserade varor och tjänster samt kapacitet att förstärka samarbetet i både nationella och internationella nätverk för bioekonomi.

Regionerna har ansvaret för de regionala utvecklingsstrategierna och att ge regionerna tydliga uppdrag inom ramen för den nationella bioekonomistrategins genomförande ökar den regionala förmågan och säkrar därmed möjligheterna till framgångsrik utveckling.

Region Värmland ser möjligheter att visa vägen för andra hur omställningen till ett välmående fossilfritt samhälle kan gå till och vill därför visa sin vilja att ta på sig direkta uppdrag inom strategins omfattning om rätt förutsättningar ges. I betänkandet har man pekat ut till exempel stöd till test- och demonstrationsmiljöer för biobaserade lösningar. Värmland kan som ovan beskrivits erbjuda en unik innovationsmiljö i samarbete mellan Paper Province, Sting Bioeconomy, Karlstad Universitet och industriföretagen och dess branschorganisationer.

Vi ser fram emot en bioekonomistrategi som väger skogens olika värden

För att både Värmland, Sverige och EU ska nå målet om klimatneutralitet år 2045 måste tillgången på biomassa säkerställas genom fortsatta möjligheter till ett aktivt skogsbruk, fler initiativ som stimulerar utvecklingen och användandet av hållbara produkter, en förståelse kring de kraftigt skiftande förutsättningar som finns i EU:s medlemsländer för en hållbar skogssektor samt beakta skogens roll för en cirkulär biobaserad ekonomi. Ett aktivt skogsbruk är därför en förutsättning för Värmlands och Sveriges fortsatta väg mot hållbar utveckling.

En otydlig och spretig politik höjer idag konfliktnivån. Olika myndigheter har olika uppdrag och uppfattningar om avvägningar i skogen. Motsägelsefulla budskap och brist på långsiktighet försvårar för skogens olika intressegrupper att jobba tillsammans mot gemensamma och tydliga mål. Det skapar också en osäkerhet i hela kedjan, inte minst bland skogsägarna som inte vet i vilken omfattning de kan bruka den skog de äger. Detta påverkar på ett olyckligt sätt investeringsviljan, fastighetsöverlåtelse och värderingar.

För att peka ut en stabil riktning för framtiden behöver vi fortfarande mer kunskap om skogens ekologiska status, om skogens möjliga roll i klimatarbetet och potential att bidra till att fasa ut det fossila, om skogens roll för svensk ekonomi och sysselsättning, för landsbygdsutveckling, friluftsliv och kultur. Vi behöver enas om var vi står och vartåt utvecklingen pekar.

Datum
2024-09-03

Diarienummer
RUN/240219

Men till sist är avvägningarna politiska prioriteringar. Ska vi nå visionen ett "välmående fossilfritt samhälle genom en hållbar bioekonomi" krävs politiska beslut. Region Värmland är därför positiva till att strategin skall komma antas av riksdagen.

Jämställdhet för bioekonomin

Den regionala utvecklingsstrategin skall beskriva vägen till en hållbar utveckling. En hållbar utveckling för hela Värmland. Värmländskt såväl som svenskt skogsbruk ger idag inte bara upphov till en rad oerhört viktiga produkter som konsumeras över hela världen. Skogen lägger också grunden för verkliga jobb i hela landet utanför de stora tillväxtområdena. Arbeten som kräver stor kompetens och yrkesskicklighet långt ut på landsbygden. Skogsbruket genomgår och kommer att utvecklas mycket framöver när det gäller digitalisering. Ett mer digitaliserat skogsbruk innebär många möjligheter till allt från precisionsodling, smarta autonoma maskiner, bättre skräddarsydda lösningar för kundanpassade produkter till nya metoder att samla in data om biologisk mångfald och fakta om markförhållanden som kan ligga till grund för ett skonsamt skogsbruk. Detta kräver ny kunskap och ny kompetens och den ska finnas till hands i hela landet. I Värmland arbetar ungefär 13 000 personer inom den skogsbaserade bioekonomin, varav cirka 75 procent är män. Av regionens drygt 20 000 privata skogsägare är dock hela 38 procent kvinnor. Dessa kvinnor är alltså en viktig maktfaktor i skogliga frågor och det bör det tas hänsyn till i arbetet med utformningen av politiken.

Bioekonomin är alltså idag starkt mansdominerad samtidigt som en stark efterfrågan på kompetent arbetskraft är en av flaskhalsarna för vidare utveckling. Det finns därmed en stor enighet om vikten av att tillgängliggöra en bredare bas för rekrytering. Att arbeta med företagens jämställdhetsplaner och strategier för att medvetandegöra, utbilda och sätta mål för jämställdhet är avgörande för om bioekonomin skall kunna utvecklas i den omfattning som betänkandet anger.

För Region Värmland är jämställdhet nyckeln till att skapa goda förutsättningar för en konkurrenskraftig, innovativ och cirkulär bioekonomi. Region Värmland anser därmed att den nationella strategin för bioekonomin bör innehålla mål och åtgärder även för jämställdhet.

Beredskapsfrågan kopplar till biodrivmedel

Livsmedelssystemet och övriga delar av bioekonomin är beroende av att funktioner inom andra sektorer fungerar. Med kritiska beroenden avses beroenden som är avgörande för att samhällsviktiga verksamheter ska kunna fungera. Sådana beroenden karaktäriseras av att ett bortfall eller en störning i levererande verksamheter relativt omgående leder till sådana funktionsnedsättningar som kan få till följd att en kris inträffar. Kunskap om kritiska beroenden är nödvändig för att livsmedelssystemets aktörer ska

Datum
2024-09-03

Darienummer
RUN/240219

kunna fatta informerade beslut om bl.a. riskexponering och vidta åtgärder för att minska sårbarheter.

Under våren 2024 överlämnades betänkandet ”*Livsmedelsberedskap för en ny tid*” (SOU 2024:8) till regeringen. I betänkandet redogörs för livsmedelssystemets kritiska beroende av fossila drivmedel eftersom diesel fortfarande är det dominerande drivmedlet. Biokomponenter (t.ex. HVO, FAME, etanol och biogas) utgjorde knappt 30 procent av energimängden i drivmedlen i Sverige 2022. Efter att reduktionsplikten reducerats har beroendet av importerade fossila drivmedel ökat väsentligt. ”Utan drivmedel stannar livsmedelssystemet” heter det i betänkandet och Region Värmland vill också påpeka att ett lika stort (om inte ännu större) beroende finns inom den skogliga bioekonomin med lastbilstransporter av virke, massaved, flis och spån mm.

I en annan statlig utredning, SOU 2021:67 ”*Vägen mot fossiloberoende jordbruk*”, fanns ett uppdrag att ta fram förslag som förbättrar drivmedels- och livsmedelsberedskapen. I betänkandet lämnade utredningen förslag om åtgärder och styrmedel för att stödja en utveckling mot ett fossiloberoende jordbruk. Utredningen menade att den bästa livsmedelsberedskapspolitiken för ett nytt civilt försvar är att införa politiska styrmedel och genomföra satsningar för att snabba på en omställning till fossilfritt lantbruk. Region Värmland vill också här peka på det stora beroendet av fossila drivmedel inom skogsbruket. Slutsatsen i denna utredning var att utgångspunkten för en ny livsmedelsberedskapspolitik bör vara omställning till fossilfritt jordbruk där fossilbaserade insatsmedel ersätts av inhemskt producerade alternativ.

I bioekonomiutredningens delbetänkande ”*Förnybart i tanken*” föreslås mål om att mängden inhemsk producerad förnybara flytande drivmedel 2045 skall täcka Sveriges behov vilket innebär produktion av minst 20 TWh förnybara flytande drivmedel och mellanprodukter i Sverige per år från ny teknik.

Enligt internationella förpliktelser och EU-rättsliga bestämmelser ska Sverige lagerhålla lagringsbränslen och råolja. Lagret ska uppgå till minst 90 dagars genomsnittlig nettoimport eller 61 dagars genomsnittlig daglig inhemsk konsumtion.

Region Värmland stödjer delbetänkandets förslag och menar att en satsning på inhemskt producerade drivmedel kommer både stärka beredskapen för en krissituation men också medverka till nya verksamheter inom bioekonomin vilket skapar en starkare tillväxt och ett mindre beroende av importerade fossila råvaror.

Datum
2024-09-03

Darienummer
RUN/240219

Region Värmland anser att en upphandling av inhemskt producerade biodrivmedel för att tillgodose ovanstående förpliktelser om lagringskapacitet borde vara ett handlingskraftigt sätt att stimulera uppstart av produktion i Sverige.

Regionala utvecklingsnämnden

Erik Evestam
Ordförande